

Mladi... posvojijo rokodelca

center duo

Mladi... posvojijo rokodelca

zbornik projekta

center duo

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana
745/749(497.412)

MLADI posvojijo rokodelca : zbornik
projekta / [uredila Janez Krnc in Ivan Kuhar].
- Veržej : Marianum, 2010

1. Krnc, Janez

250497024

O posvojitvah pet minut pred dvanajsto!

V Veržeju imamo tako rekoč edini pravi in polno delujoči Center domačih in umetnostnih obrti (v nadaljevanju Center DUO) v Sloveniji. Brez velikih besed in političnega preigravanja ter špekulacij so zastavili delo. Že v nekaj mesecih po začetku delovanja so se pokazali prvi, čeprav skromni rezultati. Predvsem pa se je potrdila pravilnost odločitve za tak center, kar je povezano z regionalnimi gospodarskimi, izobraževalnimi, turističnimi in še kakšnimi potrebami. Naj povem, da je zasnova takih centrov (v Sloveniji naj bi jih bilo med 10 in 12) že vrsto let izdelana, njihove uresničitve pa so povezane s paletto različnih vzrokov, ki jih na tem mestu in v okvirih uvodnika v pričujočo publikacijo ne želim izpostavljati.

Center DUO v Veržeju je med različnimi svojimi dejavnostmi trdno zastavil delo tudi na projektu »Mladi posvojijo rokodelca«. Projekt se odlično razvija in prehaja v sklepno fazo, čeprav menim, da bi morala njegova temeljna hrbtnica postati in ostati stalna oblika »pogovorov« med mladimi in nosilci žlahtnih rokodelskih dejavnosti ter poklicev. Kot je razvidno iz povedanega, je projekt naravnán k mladini, torej k morebitnim bodočim nosilcem rokodelskih dejavnosti. Mladim in predvsem tudi šolam kaže prave poti in načine vzgoje mladine in njihovih odnosov do dejavnosti in poklicev, ki se morajo kar v najkrajšem času osvoboditi, pogosto še tako značilnih romantičnih in stereotipnih oznak o »lepih starih rokodelskih dejavnostih« in podobnih kičastih pretiravanjih, ki jih, resnici na ljubo, pogosto izumljajo v naših šolah. Rokodelske dejavnosti in poklice moramo zato »takoj« in ne »čim prej« začeti enakovredno obravnavati z drugimi, t. i. popularnimi poklici. Konec je časov, ko so rokodelske spretnosti povezovali z žepnim nožem, arhaičnimi orodji in napravami. Rokodelske panoge in njihovi bodoči nosilci tudi potrebujejo računalnik, elektronsko orodje, vendar pa še vedno oz. še toliko bolj najbolj žlahtna gradiva, od gline, lesa, kovin, stekla, kamna, slame, šibja idr.

Stanje na področju razumevanja rokodelskih dejavnosti je posledica več desetletnega podcenjevanja in povezovanja s tehnološko, tudi mentalno zaostalostjo in še čem.

Rezultati projekta »Mladi posvojijo rokodelca« nas lahko le navdajajo z optimizmom, čeprav smo vsi skupaj, ne le v Veržejju, šele stopili na začetek poti. Vendar prvi del poti je uhojen. Uhoditi pa bo potrebno tudi celotno njeno nadaljevanje, z vsemi vzponi in spusti, križišči in odcepi! Zato je verženska izkušnja lahko dobra praksa tudi za celotno državo, materi Evropi pa v dokaz, da se je tudi v »slow« – Sloveniji, le nekaj malega začelo premikati na tem področju.

Prof. dr. Janez Bogataj

Rokodelstvo – sirota, ki jo je treba (p)osvojiti

Projekt Mladi posvojijo rokodelca, sofinanciran iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja in Evropa investira v podeželje, se je začel snovati pri sodelavcih Centra DUO. Znanje in izkušnje, predvsem pa željo po ohranjanju znanj, ki jih še imajo prleški rokodelci, sta združila v projekt vodja Centra DUO Janez Krnc in Tatjana Vokić. Nad strokovnostjo sta ves čas bdeli višji kustodinji, Jelka Pšajd iz Pokrajinskega muzeja Murska Sobota in Nevenka Korpič iz Pokrajinskega muzeja Ptuj – Ormož. Oporo tekom projekta smo vsi skupaj črpali pri dr. Janezu Bogataju. Seveda pa bi bilo naše delo Sizifovo delo, če se v projekt ne bi vključili najprej mentorji, ki so nato navdušili učence prleških osnovnih šol, da smo skupaj lahko prišli do rezultatov predstavljenih v pričujoči publikaciji.

Iskrena hvala vsem.

Projekt pri mladih spodbuja prepoznavanje rokodelske kulturne dediščine kot vira kvalitetnih, prepoznavnih javnih in medijskih prireditvev, trajnostnega razvoja in kakovosti na širšem kulturnem, socialnem in gospodarskem področju. Poudarja vrednote in možnosti dediščine za trajnostni razvoj in kakovost življenja v ruralnem območju. Ohranja in širi tradicionalna in sodobna rokodelska znanja in veščine ter omogoča integriranje rokodelske dediščine v varstvo okolja (rokodelski izdelki iz naravi prijaznih materialov, ohranjanje kulturne pokrajine).

Osrednji namen projekta je bil spodbuditi mlade, da razpoznajo elemente folklorizma, stereotipnih in nestrokovnih predstavitev prleških rokodelcev in rokodelstva v medijih in na javnih prireditvah (rokodelskih sejmih, »etnoloških prireditvah« – prikazi tradicionalnih obrti). Hkrati pa, da mladi spoznajo oz. zaznajo potrebo po ohranjanju znanj, ki se za to področje izgubljajo. Za doseg tega cilja so se učenci najprej seznanili

z različnimi rokodelskimi dejavnostmi, spoznali rokodelce, (vsaj) enega rokodelca posvojili in ga ves čas projekta spremljali in preučevali. Predvsem pa so v svojem okolju odkrili znanja ljudi, ki počasi izumira.

Vsaj delček svojega znanja so posvojeni rokodelci prenesli na mlade, morda pa v njih prebudili tudi željo, da bo prav kateri izmed teh mladih nasledil delo v njihovih delavnicah. Kar pa je bil tudi namen snovalcev projekta, ki smo skozi predavanja in aktivnosti skušali udeleženiim nuditi kar najboljšo strokovno pomoč.

Ivan Kuhar
Center DUO

... režemo, ... kuhamo, ... pletemo, ...

Z gospodom Francem Kosijem, ki smo ga mi posvojili, smo se srečali kar na njegovem domu, kjer ima tudi svojo delavnico. Pokazal nam je vse, kar nas je zanimalo v zvezi z njegovim delom. Razložil nam je, kako je prišlo do tega, da se je odločil za pletenje iz vrbovih vej. Sicer odločitev ni bila lahka, ampak so ga v to prisilile bolečine v križu in je zato moral v pokoj. Sprejel nas je z velikim veseljem in nam z zadovoljstvom razkazal svojo delavnico. Čeprav je majhna in natrpana z najrazličnejšimi predmeti in izdelki, se gospod Franc v njej počuti udobno. Obisk in »intervju« smo opravili zelo sproščeno, brez kakršnihkoli formalnosti.

Najprej naj vam povem še kaj o gospodu Francu. Je zelo navdušen ribič. Že več let strastno ribari. V preteklosti pa je bil učitelj vožnje. Povedal nam je, da je imel že veliko učencev, ki pa so prišli za dan ali dva, potem pa kar naenkrat izginili. S svojim delom se ukvarja že 18 let in je obiskal že skoraj vse šole v ormoški občini. To pa še ni vse. Obiskoval je tudi druge šole po Sloveniji, prav tako kot nas. Zelo zanimiva informacija je tudi, da na leto izdelava 30 košar. Seveda nam je tudi povedal, koliko časa približno porabi za en izdelek, tudi koliko časa porabi za izdelavo ene košare. In sicer, v eni uri naredi eno košaro! Zato pa je priprava do plete-

Kuhanje vrbe

nja bolj obsežna in zahtevna. Naj še povem, da je gospod zelo, zelo prijazen človek in ni nam žal, da smo ga spoznali. Zdaj pa kar nazaj k našemu delu in intervjuju.

Najprej smo malce poklepetali in se spoznali. Nato smo se odpravili v njegovo delavnico in začeli z delom. Gospod Franc nam je za začetek pokazal svoje izdelke, ki so nam vsem bili zelo všeč. Bili smo zelo preseñeni nad njegovimi izdelki, kar nas je še bolj navdušilo za delo. Nato smo šli na dvorišče, kjer smo pogledali šope že narezane vrbe. Te so bile zložene. Po korakih nam je pokazal, kako preidemo do priprave na samo

delo. Vsi smo se čudili, kako so lahko že preprosti šopi tako čudoviti. Gospod Franc nam je pokazal tudi vsa orodja in pripomočke, ki jih pri svojem delu uporablja. Naj povemo še to, da si je pripomočke naredil kar sam. Nato smo lahko spet stopili v delavnico ter si na lastne oči ogledali, kako je začel plesti košaro. Prav takšno, kot jo lahko kupite v trgovini. Osupnil nas je s svojo spretnostjo. Ko nam je ponudil, da bi sami prijeli šibo v roko in začeli plesti, ne samo gledati, se ni nihče od nas opogumil in prvi prijel za delo. Po nekaj vzpodbude je Valentina le stopila h gospodu. Najprej ji je počasi ponovno pokazal, kako naj začne in ji pomagal. Nato je začela sama. Ko je

Pletenje košare

že začutila ritem dela, kar ni hotela odnehati. Potem smo se menjavali pri delu tako, da smo prišli na vrsto prav vsi. In po videzu sodeč smo uživali čisto vsi. Med pogovorom smo izvedli veliko stvari, ki smo jih prej zasledili v literaturi, a se je vsaj meni zdelo bolj zanimivo, ko nam je to povedal gospod Franc. Prvo naše srečanje se je tako počasi zaključevalo.

Po tem zanimivem obisku smo se čez nekaj dni spet dogovorili za srečanje. Tokrat smo šli na teren tudi mi – rezat vrbe. Delo je bilo zelo zanimivo, vendar malo boleče, saj smo se morali krepko pripogibati. Šibe smo rezali čisto pri koreninah, tako da so bile čim daljše. Ko smo jih zlagali na kupe, smo pazili, da niso bile preveč razmetane. Delo je bilo težko in naporno, saj smo morali paziti, da nismo s palicami vred padli v mlako. Tudi vreme nam ni bilo najbolj naklonjeno. Bilo je zelo mrzlo, čeprav je tu pa tam skozi oblake pokukalo sonce. Kot pripomočke smo uporabljali dve različni velikosti škarij. Z malimi škarijami smo rezali tanke veje, s tistimi večjimi pa debele. Te smo si kar naprej podajali in menjavali. Med delom smo se veliko šalili in sproščeno pogovarjali. Ob tem smo veliko izvedeli drug o drugem. Vse palice smo zvezali v kupe, naložili na prikolico in dali gospodu, da jih je odpeljal domov. Povedal nam je, da ima s temi palicami, ki smo jih narezali v uri in pol, še dva dni dela, preden bodo izgledale tako, da iz njih lahko spletemo lepo košaro. Zaradi neugodnih vremenskih razmer na žalost nismo imeli priložnosti, da bi gospodu Francu kakorkoli olajšali njegovo delo, ki ga je sedaj dobil po naši zaslugi.

Ko je gospod Franc palice pripravil v takšno stanje, kot je potrebno, je za konec prišel še na obisk k nam v šolo. Tukaj nam je pokazal, kako se splete vrh košare, saj smo v njegovi delavnici poskusili splesti samo dno. Bilo je zelo zanimivo in ne preveč zapleteno. Mislim, da nam je za prvič šlo kar dobro. Prav tako nam je gospod pomagal pri izdelavi naše razstave. Pripeljal nam je nekaj svojih izdelkov in nam jih posodil za nekaj časa. Skupaj pa smo še naredili nekaj izdelkov, ki prikazujejo postopek dela in posamezne dele izdelave košare.

Za konec bi se še radi zahvalili gospodu Francu Kosiju za pomoč in prijazen sprejem pri njem doma.

Zapisala: Barbara Mavrič

Kako smo kvačkali

Smo majhna podružnična šola s 33 učenci. Učenci so vključeni v veliko dejavnosti, projektov in zelo radi ustvarjajo.

Že velikokrat so starši izrazili željo, da bi na šoli deloval rokodelski krožek. Tako se nam je letos ob razpisu projekta ponudila priložnost, da pričnemo s krožkom. Učencem 3., 4. in 5. razreda sem predstavila projekt, kakšen je njegov namen in cilj. Učenci so bili navdušeni in so se prijavili k projektu. Sprva so se vključile samo deklice, toda čez nekaj dni so tudi fantje povprašali, če lahko sodelujejo. Najprej me je malo presenetilo, toda, ko sem spoznala, da je to res njihova želja, sem jih z veseljem vključila.

Rokodelke nam ni bilo treba posebej iskati, saj imamo v našem domačem kraju znano rokodelko, Marijano Čeh, ki je leta 2007 pridobila certifikat Obrtne zbornice Slovenije za izdelek domače obrti – kvačkanje. Sicer

je moja sestra in tako ni bilo težav, da smo si jo za nekaj mesecev posvojili. Gospa je vključena v TIC Ormož, DUO Veržej, kjer tudi svoje izdelke razstavlja in prodaja. Leta 2008 je sodelovala na »Razstavi domače in umetnostne obrti« v Slovenj Gradcu. Rokodelka se nam je predstavila s svojimi izdelki, učenci so bili navdušeni in tako smo pričeli z delom.

Amalija Ozmec: Anejine prve verižne petlje

Delovali smo v okviru krožka, dvakrat na teden. Kadar ni mogla priti rokodelka, sem delala z njimi sama, kajti tudi sama se že od otroških let ukvarjam s kvačkanjem.

Ko so učenci prvič dobili v roke kvačke, so bili zelo okorni. Pri nekaterih učencih je preteklo kar nekaj časa, da je nastala prva petlja. Marsikateri je že skoraj obupal, tako sva jih morali z rokodelko nenehno vzpodbujati. Ko jem je uspelo, je bilo veselje nepopisno.

Učenci so pri delu različno napredovali, odvisno od njihovih ročnih spretnostih, nastajale so verižne petlje, goste petlje, šibične petlje in končno tudi prvi izdelki. S ponosom sva gledali na njih, kajti kvačkanje za tako majhnega otroka ni enostavno. Delo v šoli je bilo premalo, tudi doma so morali vaditi in samo njihova volja in vztrajnost sta jih pripeljali do tega, da so usvojili osnove kvačkanja. Velikokrat so razdirali, začeli zopet znova in to se je kar nekaj časa ponavljalo. Nekateri učenci so za verižne petlje porabili veliko časa, prav tako je bilo pri gostih petljah, sedaj se učimo še verižnih, medtem ko jih je nekaj že to usvojilo in so pri delu zelo samostojni.

Izdelki, ki so nastajali izpod rok teh majhnih učencev so zelo dragoceeni, kajti v vsak izdelek je vložnega več ur dela. Učenci imajo sedaj drugačen pogled na ročno izdelane izdelke, delo znajo ceniti, saj so spoznali, da je potrebno v delo vložiti veliko truda, kar do sedaj niso znali.

Še posebej sem ponosna na fante, katerih želja po ustvarjanju je bila neizmerna, usvojili so postopek kvačkanja, nekateri prišli do prvega izdelka, drugi pa bodo ga bodo imeli do konca šolskega leta. Tako pravijo sami in verjamem jim, kajti njihova volja, želja po izdelku je velika. Seveda tudi nekatere deklice še nimajo izdelka, sem pa prepričana da ga bodo kma-

Jaka Perc: Amaliji že nastaja prtiček

lu imele. Važno je, da so usvojili osnove kvačkanja, do izdelka pa pot ni več dolga.

Učenci so izrazili željo, da bi nadaljevali z delom v okviru krožka, radi bi se v kvačkanju še izpopolnjevali in razvijali in morda nekoč ustvarjali izdelke, kot so jih videli na spletni strani naše posvojene rokodelke. Z rokodelko sva bili zelo veseli, da nama je uspelo pritegniti učence za delo in z veseljem pristali, da bomo z delom nadaljevali.

V današnjem času večinoma ne najdemo časa, da bi sedli skupaj, se družili. Ob takem delu je prav prijetno, sproščeno, skupaj poklepetamo,

si zapojemo kakšno ljudsko pesem ter hkrati ustvarjamo in uživamo ob nastajajočih izdelkih.

In prav prijetno je pri takem delu opazovati učence kako uživajo, se veselijo svojega napredka in napredka svojih sošolcev.

Nevenka Jambriško

Luka Puklavec: Kvačkamo z mentorico Nevenko

Marko Arnuga: Ura kvačkanja pri krožku

Izdelki iz slame in ličja

Tudi naša šola, podružnična šola Cvetka Golarja Ljutomer, se je vključila v projekt Mladi posvojijo rokodelca. Smo šola s prilagojenim programom, kjer učenci radi preizkušajo nove dejavnosti. Tako smo si izbrali rokodelca, ki izdeluje izdelke iz slame. G. Edo Petek se je našemu vabilu z veseljem že večkrat odzval ter nam predstavil svoje izdelke in dejavnosti. Seveda smo se njegovemu delu z veseljem pridružili.

V našem projektu so sodelovali učenci posebnega programa vzgoje in izobraževanja ter učenci 9. razreda osnovne šole s prilagojenim programom.

Cilj in namen našega dela:

- varovanje in ohranjanje dediščine (domačih in umetnostnih obrti);
- medgeneracijsko druženje in razvoj ustvarjalnih spretnosti mladih;
- spodbujanje vseživljenjskega učenja za učence s posebnimi potrebami, ki se po OŠ ne vključujejo v nadaljnje izobraževanje;
- povezovanje z institucijami okolja,
- sprostitvev in doživljanje uspeha pri učencih.

Metode in oblike dela:

- projektno učno delo z delavnicami.

Opis rokodelca

G. Edo Petek je upokojen učitelj biologije in kemije, ki si že nekaj let krajša čas z izdelavo različnih lesenih izdelkov, predvsem pa s prepletanjem slame ali ličja. Lahko bi rekli, da je samouk, saj se je veliko izdelkov naučil narediti kar sam. Preko številnih poskušanj in opazovanj že izkušenih rokodelcev mu je uspelo narediti veliko izdelkov, ki krasijo posebej za to urejen prostor v hiši. S svojimi izdelki obdari in razveseli marsikatero osebo, posebej pa še tisto, ki ceni domačo obrt. G. Edo Petek nam je predstavil tudi postopke pletenja.

Postopek priprave in izdelave slamnatih izdelkov poteka približno tako:

Še nedozorelo - zeleno žito se na njivah pobere ročno (s srpom) in se suši na obeh straneh, da slama postane bela. Posušena slama se odnese domov, dobro očisti, razreže (od kolena do kolena), da postane čista in gladka. Pred pletenjem je potrebno slamo namočiti z vodo, da se lažje upogiblje. Šele s tako pripravljeno slamo se lahko delo prične.

Pred božično-novoletnimi prazniki smo tudi mi povabili g. Petka na našo šolo. Izdelovali smo okraske iz slame za šolsko božično-novoletno drevesce. Naši učenci so z veseljem sodelovali in z zanimanjem spraševali: »Kako moram pa narediti sedaj«, »Mi lahko pomagate?«, »Je tako v redu?«, »Sem dobro naredil?«. Izdelali smo naslednje okraske, ki so polepšali naše drevesce:

Božične slamnate zvezde

Na primerno dolžino smo razrezali slamo. V leseno deščico z utori smo nato vstavili močnejšo vrvico, v drug utor pa slamo. Vr-

vico smo močno zategnili tako, da se je slama na vsaki strani vrvice razprla v obliki pahljače. Na koncu smo izdelek previdno povlekli iz utora.

Slamnate rožice

Slamo smo prepletali okrog navzkrižno zlepljenih žic tako dolgo, da je nastala rožica. Žico je bilo potrebno na koncu še rahlo zviti, da se ne bi z njo popraskali. Učenci so z veseljem preizkusili svoje sposobnosti. Bili so zadovoljni.

Izdelki iz ličja

Previdno smo zvali ličje tako, da smo dobili dolgo vrstico. Na leseni deščici so bili pribiti žebelji v obliki zvonca, zvezde, hišice, lune. Vrstico iz ličja smo ovijali okrog žebeljev in pustili, da se izdelek posuši. Nato smo samo še povlekli žebelje in izdelek je bil narejen.

G. Edo Petek je svoje izdelke pred leti predstavil v pomurskem Vestniku. Lahko pa si izdelke tudi ogledamo na njegovi zelenici ob hiši, ki nas očarajo ob vsakem letnem času in privabljajo mnoge ljubitelje domačih izdelkov.

Vodja projekta: Nelica Petek

Dvojna posvojitvev

Na OŠ Miklavž pri Ormožu je sodelovalo v projektu »Mladi posvojijo rokodelca« 17 učencev 6.a razreda. Kot mentorica sem bila njihova razredničarka. »Posvojili« smo kar dva rokodelca, gospo Urško Ambrož in gospo Branko Janežič.

Delavnice z rokodelko Urško Ambrož

Glavnino ur, ki so bile namenjene projektu, smo preživeli v družbi z rokodelko gospo Urško Ambrož iz Vičancev pri Veliki Nedelji. Gospa Urška izdeluje izdelke po tradicionalnih postopkih, predvsem iz naravnih materialov. V naših skupnih druženjih so učenci spoznali predvsem izdelovanje drobnih izdelkov iz gline. Poleg odlične rokodelke se je čudovito znašla

v vlogi učiteljice in moderatorke v času delavnic. Učenci so jo zelo dobro sprejeli. Na prvem srečanju so spoznali rokodelko kot osebnost in njeno delo, predvsem preko izdelkov, ki jih je prinesla s sabo. Skupaj smo sprejeli odločitev o tem, v izdelavi katerih izdelkov se bodo učenci sami preizkusili. Tako so v nadaljnjih naših srečanjih nastali zanimivi okrasni, pa tudi uporabni

Učenci in rokodelka Urška se pripravljajo na delo
(Foto: arhiv šole)

izdelki iz rjave in bele glin. Učenci so vodeno preko lastnega dela spoznavali faze v nastanku posameznega izdelka, od gnetenja, oblikovanja, risanja, praskanja, glaziranja in pečenja. Rokodelka je svoje znanje in bogate izkušnje nevsiljivo prenašala na mladi rod. V pogovorih so učenci dobili ogromno teoretičnega znanja, ki je bilo podkrepljeno z izkušnjami. Rezultat opisanega sodelovanja so izdelki, ki so si jih učenci izdelali. Vsak učenec si je izdelal manjši okrask iz bele in temne glin v obliki ploščice, priročno skledico z odtisom lista vinske trte in različne figurice za magnetke. Vse faze dela, do pečenja, so učenci sami opravili, le peko izdelkov so nam izvedli v Centru starejših občanov v Ormožu. Poleg izdelkov je nastal ličen album, kjer je v sliki in besedi dokumentirano naše delo. V albumu se nahaja tudi kratka predstavitev rokodelke Urške Ambrož.

Delavnice z rokodelko Branko Janežič

Gospa Branka Janežič med drugim izdeluje zanimiv spominek z imenom vuga. Učencem je bilo ime neznano, pa tudi izdelka niso poznali. Ker nam je ostalo še nekaj ur do zaključka projekta, smo gospo Branko, ki je domačinka, povabili, da nam predstavi svoje delo. Med predstavitvijo smo skupaj ugotovili, da pravzaprav mi malo poznamo njeno dejavnost, ona pa se z izdelovanjem spominkov ukvarja precej intenzivno, pa tudi na različnih sejmih je že predstavila svojo dejavnost. Učenci so se preizkusili v izdelovanju vuge. Tako si je vsak učenec izdelal svojo vugo.

Zaključek

Kot mentorica tega projekta na OŠ Miklavž pri Ormožu ocenjujem izvedbo

Vsak dober nasvet je dobrodošel
(Foto: arhiv šole)

projekta z najvišjo možno oceno. To pa utemeljujem z medsebojnim zadovoljstvom vseh udeležencev. Ob zaključku projekta so mnenja učencev naslednja:

- Bilo mi je lepo, ker smo delali zanimive stvari. **Miha**
- Bilo je lepo. Nekaj novega sem se naučil in bi še večkrat to delal.

Kevin

- Na delavnicah sem uživala. **Sara**
- Bilo mi je všeč, ker smo izdelovali izdelke. **Žan**

Pri delu je potrebno biti natančen (Foto: arhiv šole)

Zadnji popravki pri izdelavi sklede (Foto: arhiv šole)

- Bilo mi je zelo všeč. **Damjan**
- Bilo je zanimivo, ko smo delali vuge iz lesa, saj jih je bilo težko izdelati. **Dominik**
- Na delavnicah sem se imel lepo in sem se zabaval. **Jakob**
- Bilo mi je lepo in zabavno. **Rok**
- Dobro je bilo, ker smo delali, izdelovali izdelke. **Blaž**
- Bilo mi je všeč. **Filip**
- Delavnice so mi bile všeč, ker rada ustvarjam. Želim si, da bi imeli še več tega. **Amanda**
- Bilo je lepo, ker smo delali izdelke. **Sandi**
- Bilo mi je všeč in zanimivo, saj sem spoznala veliko novega.

Ines

- Delavnice z Urško so mi bile enkratne. **Pia**
- Na delavnicah sem užival. **Martin**
- Imela sem se super, saj sem se naučila narediti veliko izdelkov. **Ajda**
- Na delavnicah je bilo lepo, ker sta bili rokodelki prijazni. **Gregor**

Vse izdelke, ki so nastali v sklopu projekta, bomo predstavili na razstavi ob praznovanju 46. krajevnega praznika Miklavža pri Ormožu v juniju 2010. Tako bo naše delo spoznala širša skupnost, saj smo ponosni na izdelke, ki smo jih ustvarili. Ob zaključku projekta se iskreno zahvaljujemo našima rokodelkama, gospe Urški Ambrož in gospe Branki Janežič, ki sta bili pripravljene z nami sodelovati. Prav tako se zahvaljujemo Centru starejših občanov v Ormožu, gospe Jelki Rajh, ki nam je pripomogla, da so nekateri naši izdelki dobili končno podobo. Zahvala velja tudi strokovni sodelavki, gospe Nevenki Korpič, ki nas je navdušila za vključitev v projekt »Mladi posvojijo rokodelca«.

Zapisala: Irma Murad

Učenci z rokodelko Branko izdelujejo vugo

(Foto: arhiv šole)

Ljudski inštrumenti

Pesem, glasba, ples, domovina – ljudstvo, glasbila, ljudski godci, dediščina, misli, besede so se prenašali preko ljudskih pesmi in običajev. Z njimi je šel prenos resničnosti. Pesem je združevala družino, popestrila ji je temne večere, ji pomagala izraziti ljubezen ...

Lepo je pesniku, ki piše pesmi, še lepše je glasbeniku, ki pesem igra in zvok le-te se melodično razprostre po prostoru, mu daje svežino, ga napolni in mu da veselje. A ne samo on, tudi ljudje, ki so tam, se počutijo bolje, saj jim ljudska glasba rodi duha, zato včasih ob njej zapešejo. Danes se to zgodi le redko, saj je družina pogosto narazen, vsi bežijo sem in tja, zato se le redko družijo ali se sploh ne srečajo. Zares žalostno, saj je bil nekoč to del življenja. Ob mrzlih in temnih zimah je družina rada posekala ob peči, si pripovedovala zgodbe, pela, plesala in igrala. Mislim, da

je bilo petje in igranje ključnega pomena pri druženju, saj so si z njima krajšali in bogatili čas.

Mladi danes poslušajo moderno glasbo in se ne zavedajo, kakšno napako delajo, da hkrati ne poslušajo ljudskih pesmi. Tako ne bodo spoznali življenja in razmišljanja prednikov, saj je mogoče preko ljudskega izročila spoznati, kaj so nekoč delali, kam so hodili,

Delavnice izdelovanja ljudskih inštrumentov
(Foto: M. Lešničar)

kako so se igrali, kdaj so bili zelo srečni (tudi brez televizije in računalnika). Če opazujemo današnjo mladino, lahko zaznamo, da bodo ljudske pesmi in ljudski plesi hitro tonili v pozabo. Trudila se bom, da se bodo prenašali iz roda v rod. Zapustili so nam jih predniki in samo na osnovi tega lahko preučujemo nezapisano zgodovino. Z njeno pomočjo lahko spoznaš svojo preteklost in lahko občutiš, da ti preteklost pomaga živeti v sedanjosti. Z zanimanjem sem v letošnjem šolskem letu sodelovala v projektu, pri katerem smo izdelovali ljudske inštrumente, na njih zaigrali, ob njih zapeli in upam, da sem s tem dala tudi prispevek k ohranjanju kulturne dediščine na naši šoli.

Janja Zadavec, 6. a

Kako smo se lotili dela?

Faze našega dela so potekale po naslednjih korakih:

Izbor in opredelitev teme

Po izboru tematike, ki se nanaša na izdelovanje ljudskih inštrumentov, smo si zastavili aktivnosti, ki smo jih izvajali po programu. Dogovorili smo se, da bomo vse dejavnosti pri izvedbi projekta zabeležili v pisni obliki, jih popestrili s fotografijami, ki jih bo Maruška s svojimi komentarji, v umetniški pisavi, uredila v album in bodo kot

dokazno gradivo našega dela, ki bo temeljilo na različnih metodah kot so, izvedba praktičnih delavnic, prisostvovanje predavanju, fotografiranje, izvedba intervjuja, snemanje ...

Dogovor z zunanjim sodelavcem rokodelskim mojstrom

K sodelovanju v projekt smo povabili znanega rokodelskega mojstra g. Ivana Kocjana iz Lačavesi pri Kogu. Z veseljem se je odzval našemu povabilu in s svojim bogatim znanjem in izkušnjami dal velik prispevek rezultatom našega dela.

Kdo je gospod Ivan Kocjan?

Izdelovalac ljudskih inštrumentov, ljudski pevec in godec, vodja Etno skupine Porini pa počini, pobudnik in prvi mentor Etno skupine Gudalo, katere člani so učenci OŠ Ormož, človek, ki s svojim ustvarjanjem navdušuje vse generacije, svoje znanje in izkušnje na področju ljudske glasbe pa rad prenaša tudi na mlajše rodove.

Izvedba delavnice kjer smo izdelovali lončene base

Decembra 2009 smo na šoli organizirali delavnico izdelovanja lončnih

basov. Delavnico je vodil g. Ivan Kocjan. Učenci smo z zanimanjem prisluhnili njegovi uvodni teoretični predstavitvi, ki nas je vodila do praktične izvedbe, kjer smo se tudi sami spopadli z izdelavo teh zanimivih ljudskih inštrumentov. Spoznali smo materiale katerih priprava je časovno precej zahtevna, samo delo pa zahteva natančnost in potrpežljivost. Lastno izdelana glasbila

Gospa Nevenka Korpič je predavala o ljudskih inštrumentih (Foto: T. Fafulić)

smo tudi preizkusili in v največje veselje nam je bilo, ko smo iz njih izabili glas.

Predavanje ge. Nevenke Korpič o ljudskih inštrumentih na Ormoškem

Etnologinja iz pokrajinskega muzeja Ptuj – enota Ormož ga. Nevenka Korpič je za sodelujoče učence v projektu predavala o ljudskih inštrumentih na ormoškem področju. Predstavitve je popestrila tudi s slikovnim gradivom in nam tako približala del bogate zakladnice s področja ljudske glasbe.

Obisk pri izdelovalcu ljudskih inštrumentov go. Ivanu Kocjanu

V sredo, 6. januarja, smo so odpeljali v Lačaves, kjer nas je pričakal rokodelski mojster v svoji delavnici, kjer izdeluje ljudske inštrumente. Tu jih tudi razstavlja, obenem pa ima v tem prostoru tudi svoj snemalni studio.

Z njim smo opravili intervju in dobili zanimive odgovore. Ob koncu našega obiska smo na njegove inštrumente tudi zaigrali in ob njih še zapeli. Ob odhodu smo dobili v

Obisk pri rokodelskem mojstru Ivanu Kocjanu
(Foto: N. Kolar)

Gospod Ivan Kocjan v svoji delavnici
(Foto: N. Kolar)

dar tudi miniaturni lončeni bas, ki ga gospod Ivan izdeluje kot turistični spominek in zgoščenko Etno skupine Porini pa počini, ki jo tudi sam vodi.

Izvedba delavnice izdelovanja ljudskih inštrumentov, kazu trub

Delavnica na kateri smo izdelovali kazu trube, tj. trobila iz okrasnih buč je potekala v četrtek, 4. marca v tehniški delavnici naše šole. Osnovni material za izdelavo teh inštrumentov smo prinesli od doma, to so okrasne buče, ki so jih vzgojili naši starši, nekatere pa so nam poklonili sosede. Nastavke za piskanje je prinesel gospod Ivan. Pri delu je bilo treba pokazati kar nekaj spretnosti, predvsem pri rokovanju z različnim orodjem, kar pa za nas ni bilo pretežko. Izdelane inštrumente smo tudi preizkusili.

Snemanje zgoščenke z inštrumenti izdelanimi v delavnicah

V četrtek, 4. marca smo se po zaključku delavnic odpravili v Dom kulture, kjer smo na izdelane inštrumente zaigrali in ob njih zapeli 12 ljudskih in narodnih pesmi, ki smo jih posneli na zgoščenko, ki je končni produkt našega dela v projektu.

**Vključeni v projekt
na OŠ Ormož**

Snemanje zgoščenke Etno skupine Gudalo
(Foto: M. Lešničar)

Košarjevo presenečenje

Na Osnovni šoli Stročja vas smo se lotili projekta »Mladi posvojijo rokodelca« s popisom rokodelcev v okolici. Tako smo se seznanili z različnimi dejavnostmi in ljudmi, ki izdelujejo rokodelske izdelke. Popisali smo: peko pogač, pletenje košar, izdelovanje rož iz krep papirja, umetnostno steklarstvo, izdelavo ljudskih glasbil, obdelovanje lesa in kovaštvo. Vse popisane rokodelce smo predstavili tudi v raziskovalni nalogi, ki je izšla kot zaključek projekta.

Rokodelci, ki smo jih popisali, nimajo velikega interesa za prodajo svojih izdelkov, saj so prepričani, da časi niso najbolj primerni in da je povpraševanje po teh izdelkih manjše. Sami s svojim delom večinoma ohranjajo tradicijo v družini in se s tem ukvarjajo zato, ker jih to delo veseli.

Z njihovimi trditvami smo se kar strinjali, saj smo tudi sami ugotavljali, da se le redko zanimamo za takšne izdelke. Preko dejavnosti v šoli in delavnic pa smo ugotovili, da je izdelava takšnih izdelkov zanimiva, z njimi pa lahko nadomestimo marsikateri kičasti izdelek, ki ga navadno kupimo v trgovskih centrih. Ugotovili smo tudi, da imajo izdelki izpod rok rokodelcev vedno uporabno vrednost in so tudi ekološki.

Naslednji korak, ki smo ga izvedli v sklopu projekta je bil, da smo z risbami in slika-

Foto: arhiv šole

mi predlagali stojnice za naše rokodelce, ki bi s svojo izvirnostjo, a hkrati preprosto obliko pritegnili pozornost. Gradbeni material naj bi bil čim bolj naraven in usklajen z izdelki, ki so v njih ponujeni. Sami se zavzemamo, da naj bi bile stojnice različne, saj so izdelki rokodelcev zelo različni, hkrati pa bi s tem zagotovili pestrost prostora.

V času izvajanja projekta pa so potekale tudi različne delavnice z rokodelci, tukaj naj predstavimo delavnico pletenja košar, poimenovali smo jo Košarjevo presenečenje, nanjo pa smo povabili tudi druge učence naše šole.

Dekleta pri pletenju košar (Foto: arhiv šole)

K novoletnih delavnicah, ki vsako leto potekajo na šoli v mesecu decembru, je bila tako letos vključena tudi delavnica pletenja košar, ki jo je vodil Silvo Vršič iz Pristave.

To ni bil njegov prvi obisk na šoli, saj je že pred leti z učenci pletel manjše uporabne košarice.

Letos so se te delavnice udeležili posamezni učenci četrtega, petega, sedmega in osmega razreda. Ni jih bilo veliko, vendar pa so se med fanti znašla tudi dekleta. Gospod Silvo je predstavil, kako se pripravijo in režejo šibe, učenci pa so sami poiskali tudi nekaj informacij preko spleta. Sledilo je pletenje manjšega »kurpeca«, ki je nastajal pod rokami vsakega učenca. Na koncu

Foto: arhiv šole

so si pletenja košar ogledali tudi učenci tehničnega krožka, ki so bili vključeni še v druge delavnice in izvedli tudi intervju z rokodelcem.

Gospod Silvo je bil zanimiv in zabaven. Po delavnicah je nastala tudi razstava izdelkov.

Dejavnosti v projektu so bile zanimive, kar dokazujejo tudi naše izjave:

- Bilo je lepo. Lepo se je nekaj naučiti. **Timotej**
- Najbolj všeč so mi bili končani izdelki. Naredili smo razstavo. **Aljaž**
- Ko smo delali iz ličja, mi je bilo všeč to, da smo se smejali in je čas hitro minil. Sam sem izdelke iz ličja obdržal, da me bodo spominjali na delavnico.

Rok

- Decembra smo imeli delavnice. Izdelovali smo iz ličja. Prišla je tudi Majina babica in gospa Eva, ki je delavnico vodila. Bilo mi je lepo. **Anja**
- Izdelovali smo dojenčke iz ličja. Bilo mi je lepo. Kobe
- Bilo je lepo, izdelke pa smo lahko odnesli domov.

Žan

- Najbolj všeč mi je bilo, da smo naredili dojenčka.

Jaka

Foto: arhiv šole

Foto: arhiv šole

- Bilo mi je zelo lepo. Najbolj všeč pa mi je bil angelček kot obesek za jelko. **Arabela**
- Pri teh delavniah mi je bilo zelo všeč, saj sem spoznala nekaj novega. **Špela**
- Bilo mi je lepo, nekaj novega pa sem se tudi naučila. Patricija
- Na delavnici je bilo zanimivo, zabavno in ustvarjalno. Skratka lepo. **Maja**
- V kovačnici mi je bilo všeč, kako je Anjin dedek zvijal razbeljeno železo in druge izdelke iz železa. Za nas je izdelal grebljico. **Tinkara**

Vključeni v projekt na OŠ Stročja vas

»Vonj po kruhu«

V šol. letu 2009/10 smo se na OŠ Sv. Jurij ob Ščavnici odločili, da se bomo priključili projektu Mladi posvojijo rokodelca. V projektno delo smo pritegnili učence 8. razredov.

Delo je potekalo kabinetno in terensko, in sicer pod vodstvom mentorjev Anite Polanec, Petra Korošca in Vide Tivadar Mesarič.

V decembru smo se najprej seznanili z različnimi rokodelskimi dejavnostmi in jih začeli raziskovati v tedniku Vestnik. Pregledali smo celoten Vestnik, letnik 2009. Tako smo spoznali, katere rokodelske obrti se pojavljajo v Pomurju. Članke iz Vestnika smo fotokopirali in naredili plakate. Ob prebiranju člankov smo nabirali ideje za pripravo anketnega vprašalnika. Ko smo le-tega pripravili, so se učenci v mesecu januarju odpravili na teren in po vaseh občine Sv. Jurij ob Ščavnici iskali rokodelce in jih anketirali.

Delo je bilo zanimivo. Učenci so opravljali ankete predvsem pri starejših občanah in tako spoznali, da se v naši občini še veliko ljudi ukvarja z različnimi rokodelskimi dejavnostmi. Ugotovili so, da se mnogi rokodelci s svojo dejavnostjo ukvarjajo

že vrsto let in da rokodelske spretnosti prenašajo tudi na mlade rodove. Ob tem so spoznali, kakšno je bilo življenje nekoč. Ob pripovedovanju o življenjskih izkušnjah in modrostih so učenci lažje dojemali svet starejše generacije in se zavedali pomena medgeneracijskega druženja, ki je pomemben za razvoj ustvarjalnih potencialov mladih ter varovanje in ohranjanje nesnovne dediščine.

Po opravljenem anketiranju smo zbrane podatke tudi analizirali. Pripravili smo tabelo rokodelcev v naši občini.

Med anketiranimi rokodelci smo izbrali rokodelko Darinko Štuhec, ki je ena izmed predstavnic srednje generacije in se ukvarja s peko domačega kruha.

Darinka Štuhec iz Bolehnečic v občini Sv. Jurij ob Ščavnici se je izučila za prodajalko, vendar v trgovskem poklicu ni nikoli delala. Kot priučeno industrijsko krojačico jo je življenjska vodila v ljutomerski obrat Mure, kjer je bila zaposlena 25 let.

Spoznala je, da v Muri nima prihodnosti, zato je poskušala narediti kaj za svojo dušo in se podala v svet pekarstva. Ko je leta 2006 na ocenjevanju kvalitete za razstavljanje dobrot slovenskih kmetij na Ptujju prejela visoko priznanje in

odličje, se je odločila stopiti korak dalje. S peko kruha se je pričela ukvarjati kot dopolnilno dejavnostjo in njena naložba se že obrestuje.

»Veselje do peke sem verjetno podedovala po očetu, ki je bil pek. Vonj po kruhu me je prevzel,« pravi Darinka. Poudarja, da je pot do kakovostno pečenega kruha dolga in naporna. Najpomembnejše je obdobje učenja, ki ga je pridobila pri tašči Elici Štuhec. Ko je vse potrebne pekarske veščine usvojila, je nadaljevala samostojno, doma v lastni krušni peči.

Darinka je s kakovostjo osvojila trg, ki sega daleč po Prlekiji, Prekmurju in Podravju.

Gospo Darinko smo obiskali na domu, kjer nam je pripovedovala o svoji življenjski poti ter nam praktično tudi predstavila peko kruha v krušni peči, povabili pa smo jo tudi na šolo in v okviru naravoslovnega dne pripravili delavnico. Naučili smo se peči beli kruh in pletenico. Mnogi učenci so celo začeli razmišljati, da bodo po končani osnovni šoli postali peki.

Ob koncu našega druženja z rokodelci smo učenci in njihovi mentorji spoznali, kako zelo pomemben je stik otroka z drugimi generacijami. Ne moremo živeti v polnosti, če nismo povezani. Izkušnje odraslih otroku pomagajo, da lahko sam sebe vrednoti naprej za naslednje rodove. Tako začuti skupne korenine in pripadnost, da bo nekega dne zmožl poiskati lastno globino.

»... čas spomina
in jutrišnji dan
sta ena družina
kot leva in desna dlan,
kot prednja in hrbtina stran
sveta, ki ni dokončan ...«

[Tone Pavček]

Vodja projekta: Vida Tivadar Mesarič, prof.

Ceniti stare obrti

Učenci OŠ Velika Nedelja v letošnjem šolskem letu sodelujemo v projektu z naslovom »Mladi posvojijo rokodelca«, ki ga je razpisal Center DUO iz Veržeja, ob strokovni pomoči gospe Nevenke Korpič iz Pokrajinskega muzeja Ptuj - Ormož. Projekt temelji predvsem na ohranjanju izdelkov starih obrti, z željo spodbuditi miselnost o cenjenosti teh izdelkov. K sodelovanju smo povabili rokodelski mojstrici gospo Anico Ratek in gospo Ano Jaušovec, ki prihajata s Prosvetnega društva Janez Trstenjak s Huma. Naš mentor na šol je učitelj Milko Lešničar.

Program dela:

Srečanje mentorjev in koordinatorjev ter strokovnih sodelavcev, ki so na sestanku na OŠ Ormož, bili seznanjeni s cilji in namenom projekta.

Foto: Luka Cvetko

Prisostvovanje na predavanju v Veržeju, 27. 10. 2009, ki ga je izvajal dr. Janez Bogataj.

Dogovor z rokodelskima mojstricama Ano Ratek in Ano Jaušovec, ki izdelujeta izdelke iz krep papirja. Sta aktivni članici Prosvetnega društva Janez Trstenjak s Huma. Med številnimi ak-

tivnostmi ohranjajo člani tega društva tudi »cvečarstvo« oz. dediščino izdelovanja rož iz krep papirja, ki je del tradicije tega kraja. Svoja znanja prenašajo tudi na mlade. Spretni in prijazni rokodelki sta se odzvali našemu povabilu.

Delavnica izdelovanja božičnih jasluc iz papirja

Z rokodelskima mojstricama smo se prvič srečali 16. decembra preteklega leta, ko smo na temo »Božič« izdelovali jaslucice. K nam sta prišli rokodelki gospa Anica Ratek in gospa Ana Jaušovec. Naučili sta nas izdelovati prekrasne izdelke iz krep papirja, s katerimi se danes ne srečujemo prav pogosto. Izdelovali smo figure za jaslucice in razne papirnate rože. Med delom nam ni bil dolgčas, saj sta nam pripovedovali razne zgodbe o izdelovanju izdelkov iz papirja nekoč, ter njihovi uporabi. Izpostavili sta papirnate rože, ki so bile nepogrešljive na porokah, različnih praznovanjih ter na pustovanjih, kjer jih vidimo še danes. Na koncu oblikovanja, zavijanja ter lepljenja, so nastali prekrasni izdelki, ki smo jih ob zaključku delavnice tudi razstavili v obliki jasluc. Razšli smo se z lepimi vtisi in spoznanjem, kako lahko iz preprostih stvari dobimo prečudovite in uporabne izdelke, ki jih je vedno manj, zato pa jih toliko bolj cenimo.

Intervju z go. Anico Ratek in Ano Jaušovec

Gospa Anica Ratek prihaja iz idiličnega kraja Hum. Tam se je že v rani mladosti srečala s »cvečarstvom«, izdelovanjem rož iz krep papirja, saj se je s tem ukvarjala njena mama. Nič kolikokrat se je zgodilo, da je njena mama potrebovala pomoč, ker je v vas prišla poroka, ve-

Foto: Luka Cvetko

lika noč, ali kak drugi dogodek, pa je bilo treba to ovekovečiti s cvetjem iz papirja, saj nekoč rezanega cvetja ni bilo toliko na razpolago kot danes. Z leti je ta obrt izgubljala na veljavi. Začeli so jo izpodrivati sodobnejši materiali in moda.

Nov navdih je dobila, ko so na šolah pričeli obujati stare običaje in obrti ter jo začeli vabiti, da je izvajala delavnice in mlade učila teh spretnosti. Ker se je zanimanje stopnjevalo, si je poiskala sebi enake in ustanovile so društvo. Sledilo je veliko povabil in tako aktivno delajo še danes.

Največji ponos jim je certifikat, ki so ga dobile za svoje izdelke.

Foto: Luka Cvetko

Gospa Ana Jaušovec je ena od tistih navdušenk, ki se jim je pridružila, ko jo je življenjska pot pripeljala v ta kraj. S svojimi spretnimi rokami in idejami oblikuje izdelke, ki so v ponos njej in društvu.

Foto: Luka Cvetko

**Seznanitev s
»cvečarsko« obrtjo na
ormoškem v preteklosti
in ogled »cvečarskih«
izdelkov v etnološki zbirki
v gradu pri Veliki Nedelji.**

Etnologinja iz Pokrajinskega muzeja Ptuj – Ormož, gospa Nevenka Korpič, nam je ob vodenem ogledu gradu predstavila eksponate, izdelane iz krep papirja,

ki so razstavljeni v etnološki zbirki v gradu pri Veliki Nedelji. Rože, izdelane iz krep papirja, krasijo Božji kotiček, razpelo ... Seznanila nas je tudi z zgodovino te stare obrti na ormoškem območju.

Delavnica izdelave izdelkov iz papirja, ki so jih nekoč uporabljali na gostiji

Ta delavnica, ki smo jo izvedli 4. aprila, je imela posebno vsebino. Posegli smo v preteklost in obujali spomine na ženitvovanjski čas nekoč. Izdelovali smo namreč rekvizite, ki so bili nekoč na gostiji nepogrešljivi in so ji dali pravi čar. Oblikovati in izdelati je bilo potrebno poročni šopek za nevesto. Pod strokovnim vodstvom naših rokodelskih mojstric nam je le-ta uspel. Sledil je venec za na glavo, ki nam je sprva delal malo težav, ko pa smo ga dali nevesti na glavo, ji je kar pristajal. Ženinov klobuk je prav tako moral izgledati svečano. Tudi pozavčnin, ki je vabil svate na gostijo in jim na svečanosti stregel, ni skrival zadovoljstva ob spretnosti sukanja lepo okrašene palice. Spregledali nismo niti gostov, katerih svečana oblačila so postala s »pušeljci« še bolj svečana. In nenazadnje smo okrasili tudi bosman, ki

Foto: Luka Cvetko

Foto: Luka Cvetko

so nam ga spekli v pekarni RŽ – Fekonja in je služil kot simbol poročnega slavlja v preteklosti.

Uprizoritev ljudskega običaja gostije

Ob zaključku projekta smo s pomočjo izdelkov, ki so nastali v delavnici, uprizorili ljudski običaj – gostijo, na kateri so bili udeleženi vsi učenci, ki so sodelovali v projektu, mentor in zunanji sodelavci, kar smo zabeležili tudi s fotografskim aparatom.

Foto: Luka Cvetko

Zaključek

Ob zaključku projekta ugotavljamo, da smo izvedli marsikaj zanimivega, se ob tem tudi nekaj naučili, preizkušali svoje ročne spretnosti, se zabavali in postali bogatejši za del kulturne preteklosti, ki je bila nekoč med najpomembnejšimi mejniki v življenju.

**Vključeni v projekt
na OŠ Velika Nedelja**

Foto: Luka Cvetko

Brez muje se še čevelj ne obuje

Smo učenci OŠ Veržej. Ko sta nas učiteljici seznanili s projektom Mladi posvojijo rokodelca, o sodelovanju pri nalogi ni bilo dvoma. Predvsem se nam je zdel zanimiv naslov. Koga naj bi posvojili? Kaj to pomeni? Kaj je sploh rokodelstvo? Vsa ta in še kup podobnih vprašanj se je vrstilo v naših glavah. Vedeli smo, da ne bo čisto enostavno, da pa bo zanimivo in zabavno, o tem nismo dvomili. In če želiš doseči uspeh, se moraš zanj potruditi. Ker smo se mi zelo trudili, smo nalogo tudi naslovili tako, kot pravi lep slovenski rek: Brez muje se še čevelj ne obuje.

Veliko je bilo potrebnega sodelovanja, obiskovanja, raziskovanja in predvsem pogovarjanja o bližnji preteklosti, da je naloga nastala. Z zanimanjem smo poslušali spomine na čase, ki jih mi ne poznamo, zapisovali, risali in fotografirali ter se tako naučili in spoznali mnogo stvari, ki bi jih verjetno kmalu zabrisal čas.

Učenci in krajani cele občine dobro medsebojno sodelujemo. Krajani so veseli naših prireditev, učenci pa z veseljem sprejemamo njihove dragocene izkušnje in spomine, ki jih hranijo starejši od nas.

Da bi nam bilo lažje izdelati dano nalogo, smo naredili načrt. Sklenili smo, da se naloge lotimo širše, saj nam je bila tema zelo všeč.

Ker smo ugotovili, da nam pojmi, kot so rokodelstvo, umetnostna obrt in podobno delajo kar precej težav, smo zaprosili za pomoč gospo Jelko Pšajd iz Pokrajinskega muzeja v Murski Soboti, da nam pomaga s svojimi nasveti. Nato smo izdelali vprašalnik, s katerim smo dobili odgovore na to, kako je bilo rokodelstvo v naši občini razvito nekoč in kako je s tem danes. Vsi učenci naše šole so ga odnesli domov, razen učencev 1. razreda, tako da smo dobili čim več podatkov. Po pregledu in analizi vprašalnikov smo se odločili, da posvojimo čevljarja, Danijela Rička. Ker

pa je bilo zanimivih rokodelcev več, smo se odločili, da obiščemo še kakšnega.

Zanimalo nas je tudi, kako je rokodelstvo predstavljeno v medijih. Odločili smo se, da pregledamo dva časopisa in primerjamo, kateri rokodelci oz. obrti v člankih največkrat nastopajo. Pregledali smo Pomurski Vestnik, ali na kratko kar Vestnik in »našo« Fünkešnico, t. j. občinsko glasilo.

Svoje delo pa smo skušali čim večkrat predstaviti v medijih. Tako nam je naše delo uspelo predstaviti v obeh omenjenih časopisih, končano nalogo pa bomo objavili tudi na spletni strani naše osnovne šole. V njej tudi najdete vse podrobnosti izvedbe našega projekta, del intervjuja s posvojenim rokodelcem pa objavljamo tudi tukaj.

Obiskali smo prijetnega možakarja, ki je kljub svojim letom še vedno poln življenja. To je Veržejec Daniel Ričko, čevljar, ki smo ga posvojili kot rokodelca.

Je v nenehnem gibanju. Med drugim ga še vedno vleče v njegovo čevljarstvo delavnico, kjer je pričakal tudi nas. Dobrovoljen in z nasmehom. Dal nam je vedeti, da nas je vesel. Majhna delavnica je bila pospravljena, »gašper« v kotu je oddajal prijetno toploto, mi pa smo se usedli na že pripravljene klopi. Gospod Ričko je navdušen in s ponosom

razlagal in odgovarjal na naša vprašanja.

Živahno in zanimivo nam je čevljar pripovedoval o svojem delu. (Foto: arhiv šole)

Od kod prihajate gospod Ričko in kako ste se pravzaprav začeli ukvarjati s čevljarstvom?

Prihajam s Hrvaškega, kjer sem se leta 1932 rodil v siromašni družini. Ko sem bil star deset let, sem ostal brez očeta, je začel pripovedovati in spomini so kar prihajali na dan. Bilo je hudo.

Po končani osnovni šoli sem sklenil postati čevljar, da bi tako najhitreje prišel do poklica. Iskal sem mojstra, ki bi me bil pripravljen vzeti v uk. Učno mesto sem dobil v čevljarški zadrugi Sloga. Takšne in podobne zadruge so se v Jugoslaviji ustanovljale po 2. svetovni vojni, v času obnove države. Zadruga je takrat zaposlovala 60 čevljarjev in jaz sem dobil dobrega mojstra.

Vidimo, da je mojstru uspelo iz mladega fanta narediti kvalitetnega čevljarja. Pa uk?

Uk je trajal 3 leta in pol. Bilo je zelo naporno, saj je bilo učno delo razporejeno skozi ves dan. Dopoldne v šoli, popoldan v delavnici.

Leta 1949 sem naredil pomočniški izpit. Po treh letih pomočniškega staža je bilo možno opravljati tudi mojstrski izpit, saj je v Mariboru delovala tudi mojstrska šola. Tam je uk trajal še eno leto. Ker pa si moral šolnino plačati sam, si tega takrat nisem mogel privoščiti.

Presenetili ste nas z belim predpasnikom.

Ja, takole je. Ko so čevljarji izdelovali nove čevlje, so imeli na sebi bel predpasnik, da jih ne bi umazali. Ko pa so stare čevlje popravljali, so si nadeli temnega.

Nam lahko opišete, kako nastane čevelj?

Tudi pri čevlju ni vseeno, kje začeti. Najprej je potrebno seveda vzeti mero. Sledi izdelava kroja ali muštre, kot temu tudi pravimo. Nato pa rezanje iz usnja, ki je različne kakovosti od govejega, telečjega, do svinjskega, ki se je uporabljalo predvsem za podlogo.

Sledilo je šivanje zgornje-

Gospod Ričko nam je pokazal različne vrste usnja ...

ga dela na »cilindrici« in izdelava spodnjega dela čevlja na lesenem kopitu, ki da čevlju pravo obliko. Šivanje z roko in strojem, na koncu pa še razni okraski, luknjice in sponke, da je čevljev lepši. Čevlji so bili nekoč veliko bolj zdravi za nogo, kot so danes, ko se uporablja veliko umetnega materiala.

So ženske že nekoč nosile visoke pete?

Seveda so jih, vendar so bile veliko nižje, kot so danes. Tam nekje od 3 do 4 centimetre so merile. In prav peto je najtežje narediti. Prve pete so bile lesene in jih je bilo potrebno obleči z usnjem. Ker so se hitro poškodovale, smo imeli čevljarji z njimi veliko dela, saj je bilo potrebno pete pogosto preoblačiti. Danes pa so pete večinoma plastične in brez usnjene prevleke.

Katera orodja in pripomočke uporabljate?

Za delo je potrebno veliko različnega orodja: različne škarje, klešče, s katerimi natezuješ usnje na kopito, orodje za obdelovanje usnja, za izdelovanje okraskov, čevljarske žeblje – žičnike, lesene klince, štenderje za ročno šivanje, lepila, čopiče in sukance. Čevljarski sukanec je spleten iz več niti in je iz bombaža. Danes se uporablja sintetični sukanec.

Od strojev uporabljam t.i. cilindrico ter levoročni stroj za fino šivanje.

In kako dolgo ste izdelovali par čevljev?

Za en par sem porabil 14 do 16 ur dela, kar seveda ni konkurenčno industriji, zato čevljev že dolgo ne izdelujem več. Ročno delo tudi danes ni več cenjeno.

Je pa res, da sem svoje znanje o izdelavi ortopet-

... mi pa smo si ga natančno ogledali.
(Foto: arhiv šole)

skih čevljev s pridom uporabil pri izdelavi čevljev za invalida, ki ima eno nogo kar 4 centimetre krajšo od druge.

Koliko je bil par izdelanih čevljev vreden nekoč?

Čevlji so bili nekoč zelo dragoceni. Za par moških škornjev si odštel eno povprečno mesečno plačo. Tako so se eni čevlji nosili zelo dolgo časa, otroci so čevlje nosili drug za drugim, dokler se je le dalo. Si lahko predstavljate, da morajo danes starši svojo plačo odšteti za en par čevljev? Verjetno zelo težko.

In kako je danes?

Slovenska obutvena industrija (npr. Peko) je kvalitetna, vendar pa ima težave, ker je njena obutev v povprečju v nekoliko višjem cenovnem razredu in zaradi ekonomske situacije v kakršni smo, večina ljudi enostavno nima denarja.

Tako za malo denarja kupujemo nekakovostne izdelke iz tujih držav, ki so narejeni iz plastike in so poceni. Kako je pri tem z zdravjem noge, je druga pesem.

Naša družba pogosto hlepi po čim več, namesto čim bolj kakovostno. Ročno delo je cenjeno predvsem v modni industriji, kjer je za priznano znamko ročno izdelanih čevljev potrebno plačati visoko ceno, ki pa jo zmorejo samo bogati.

In za konec

Poslovali smo se. Prijazen možak nas je spremil do vrat. Za njim je ostala mala delavnica, polna orodja, lepila, ki je načelo tudi njegovo zdravje, in spominov.

Žal tudi zadnja čevljarska delavnica v Veržeju nima naslednika. Znanje, ki ga ima gospod Ričko, tone počasi v pozabo, kar je velika škoda, saj je del naše kulturne dediščine.

Vključeni v projekt na OŠ Veržej

Sodelujoči

OŠ IVANJKOVCI

**Mentorja: Tina Turin Puklavec
in Andrej Primužič**

Mateja Brenholc
Valentina Bubnjar
Rebeka Horvat Slavinec
Barbara Mavrič
Amanda Vesenjajk
David Vidovič

Blaž Dokl
Martin Forjan
Rene Kecek
Janja Kosi
Špela Magdič
Matjaž Makoter
Klara Panič
Mateja Prelog
Aleš Prijol

OŠ KOG

Mentorica: Nevenka Jambriško

Marko Arnuga
Tamara Bezjak
Aneja Bohinec
Vanesa Caf
Ana Luci
Janez Lukman
Franček Mlinarič
Marsel Novak
Amalija Ozmec
Jaka Perc
Luka Puklavec
Anja Strelec
Tadej Škrjanec
Maja Vizjak
Sara Vizjak
Karin Zemljich
Aleš Žganjar

OŠ MIKLAVŽ PRI ORMOŽU

Mentorica: Irma Murad

Rok Borko
Kevin Caf
Gregor Fekonja
Amanda Hedžet
Pia Hlebec
Blaž Ivanuša
Miha Kavčič
Filip Luci
Ajda Lukman
Jakob Lukman
Ines Murad
Sara Novak
Dominik Ozmec
Sandi Perger
Žan Špendija
Damjan Štampar
Martin Žganjar

OŠ LJUTOMER

PODRUŽNICA CVETKA GOLARJA

LJUTOMER

**Mentorji: Nelica Petek, Vida Klun,
Samo Zanjko, Marina Gracin,
Metka Sobočan Sarjaš, Marjetka
Vidovič**

OŠ ORMOŽ

Mentorica: Metka Lešničar

Sara Antolič
Aljaž Čučko
Špela Čučko
Maruška Korpič Lesjak
David Lukner

Žiga Rajh
Taras Savčak
Marcel Sedlak
Tadej Sušnik
Klemen Štuhec
Rok Tomažič
Jana Vizjak
Janja Zadavec

OŠ STROČJA VAS

Mentorica: Milena Pavličič Kozlar

Nosilci projekta:

Veronika Horvat
Laura Lesjak
Anja Makoter
Aljaž Polanič
Špela Pšak
Maja Sever
Tinkara Vargazon

Sodelujoči na delavnicah:

Arabela Alt
Leon Belcl
Rok Gošnjak
Robert Horvat
Jaka Kozar
Kobe Samake Kranjc
Timotej Križan
Žan Meznarič
Patricija Srša
Aljaž Tušek
Žan Žnidarič

OŠ SVETI JURIJ

**Mentorji: Vida Tivadar Mesarič,
Anita Polanec, Peter Korošec**

Nosilci projekta:

Alen Marinič
Aleš Prša

Urška Šantl
Doroteja Trnovec

Anketarji:

Barbara Kaučič
Danijela Kosi
Martina Mir

OŠ VELIKA NEDELJA

Mentor: Milko Lešničar

Teja Cajnko
Lisa Henkel
Žan Horvat
Ana Jurgec
Lea Kelenc
Marsel Klemenčič
Maja Kokot
Alja Lesar
Jernej Majcen
Perta Noterzberg
Janja Pučko
Robert Vogrinec

OŠ VERŽEJ

**Mentorici: Marija Ferenc
in Milena Sabotin**

Neža Fras
Nina Gaberc
Monika Ivančič
Vanesa Kolbl
Miha Marinič
Nina Mladenovč
Maruša Poštrak
Petra Slavič
Nik Škrjanec
Anja Štrakl

Vsebina

Janez Bogataj

O posvojitvah pet minut pred dvanajsto!..... **8**

Ivan Kuhar

Rokodelstvo – sirota, ki jo je treba (p)osvojiti..... **7**

OŠ Ivanjkovci

... režemo, ... kuhamo, ... pletemo, **9**

OŠ Kog

Kako smo kvačkali..... **12**

OŠ Ljutomer, Podružnica Cvetka Golarja Ljutomer

Izdelki iz slame in ličja **15**

OŠ Miklavž pri Ormožu

Dvojna posvojitvev **18**

OŠ Ormož

Ljudski instrumenti **22**

OŠ Stročja vas

Košarjevo presenečenje..... **27**

OŠ Sveti Jurij ob Ščavnici

»Vonj po kruhu« **31**

OŠ Velika Nedelja

Ceniti stare obrti **34**

OŠ Veržej

Brez muje se še čevelj ne obuže..... **39**

Sodelujoči..... **44**

Mladi posvojijo rokodelca

Zbornik projekta, ki ga je izvajalo 9 prleških osnovnih šol

Nosilec projekta
Zavod Marianum Veržej – Center DUO
Puščenjakova 1
9241 Veržej
tel: +386 51 654 778
center.duo@siol.net
www.centerduo.si/tic

Uredila Janez Krnc in Ivan Kuhar
Oblikovanje in priprava za tisk Marko Suhoveršnik
Izdal Zavod Marianum Veržej

Naklada 1.000 izvodov
Tisk Grafika Zlatečan d. o. o.

Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja: Evropa investira v podeželje • Projekt sofinancira Evropska Unija

marianum[®]